

LA TRAPA

natura i cultura

Nom

Llinatges

Curs Centre

Data

Índex

Unitat didàctica 1: l'excursionista ecològic	3
Unitat didàctica 2: els noms i els relleus de la Trapa	6
Unitat didàctica 3: la vegetació i la fauna de la Trapa	10
La vegetació	10
La fauna	16
Unitat didàctica 4: l'entorn marí de la Trapa	21
Sa Dragonera	21
Cala en Basset	25
Unitat didàctica 5: El llegat cultural dels monjos trapencs	29
Els monjos trapencs	29
L'aprofitament de la pedra	30
L'aprofitament de l'aigua	32
L'aprofitament de la terra	33
L'aprofitament del carbó	35
El llegat cultural de la serra de Tramuntana	36
Unitat didàctica 6: la Trapa avui: cap a una gestió sostenible	38
La compra de la finca per part del GOB	38
L'incendi i els seus efectes	38
Les plagues forestals	40
La gestió sostenible de la finca	43
Glossari	46

Iconografia:

Activitat

Informació

Abans de la sortida

**Abans de
cala en
Basset**

**Abans de
la Trapa**

**Després de
la sortida**

**Després
de cala en
Basset**

**Després de
la Trapa**

Unitat didàctica 1: l'excursionista ecològic

1

Abans d'anar d'excursió a la Trapa convé que preparis la motxilla i seleccionis la roba i els objectes més adequats. Observa el dibuix i selecciona tot el necessari per passar *un dia a la Trapa i a cala En Basset*. Fes la tria tenint en compte que has d'escollir l'imprescindible per gaudir de l'entorn i que has de procurar evitar dur pes, envasos i objectes innecessaris.

Finalment, exposa la teva tria als companys.

2

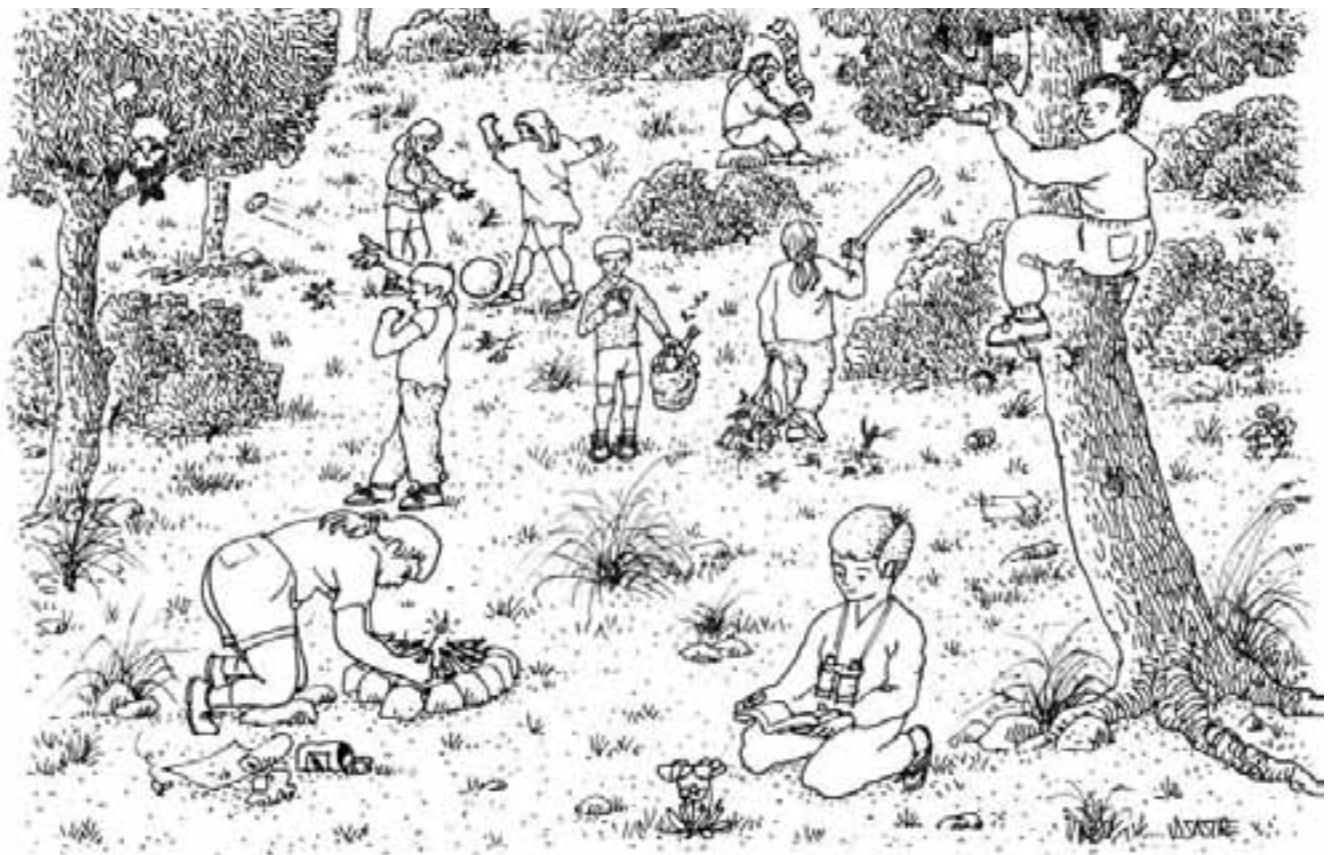
La Trapa és un espai natural que compartiràs amb altres persones i éssers vius. Aquest fet implicarà que tinguis un comportament respectuós amb els teus companys, altres excursionistes i amb l'entorn. Per ajudar-te a reflexionar sobre això convé que observis el dibuix on apareixen nins i nines de la teva edat fent diverses activitats. Encercla les accions que consideris respectuoses amb l'entorn i, per tant, adequades per fer a la Trapa. Posa una creu devora les que has d'evitar i posa un interrogant devora les accions que no estàs segur si has d'evitar.

Respon també a les següents preguntes:

De les activitats que has d'evitar, n'hi ha que facis habitualment?
a on?

Per què creus que no les pots fer a la Trapa?
.
.

Afegeix altres activitats que no apareguin al dibuix i que trobis que són respectuoses amb l'entorn. Comenta la teva selecció amb els companys.

 3

Llegeix atentament el text que ve a continuació. Hi trobaràs bons consells per ser un excursionista ecològic, però vés alerta perquè hi ha 5 recomanacions falses o inadequades. Subratlla-les i posa-les en comú amb els teus companys.

El que diferencia un excursionista ecològic d'un que no ho és són les ganes de voler gaudir de l'entorn de forma respectuosa.

Tu també pots ser un excursionista ecològic si segueixes aquests consells:

- a** Evita fer dreceres i sortir del camí fitat. Fer nous camins afavoreix l'erosió i la destrucció de la vegetació, desorienta altres excursionistes i també provoca la pèrdua dels antics camins de muntanya. En cas de dubte segueix el teu professor o educador.
- b** Respecta les plantes i els animals, excepte les orquídies, les abelles, les mosques i els falcons marins.
- c** Evita cridar, et perdràs els sons d'animals, els faràs fugir i molestaràs altres excursionistes. A més pots quedar-te afònic.
- d** Camina amb els ulls ben oberts, a la natura passen coses interessants contínuament que et pots perdre si no vas viu.
- e** Mira on trepitges, no sigui cosa que t'ataqui alguna serp verinosa.
- f** Ajuda als teus companys si és necessari encara que no t'ho demanin.
- g** Sabem que ets molt bon esportista i que t'agrada caminar ràpid, però venim a caminar "plegats" i a passar una bona estona. Prova d'alentir el teu ritme i de no perdre el grup de vista.
- h** Si ets el darrer del grup, recorda't de deixar les barreres com les has trobades el primer del grup. Normalment solen estar tancades per evitar que fugi el bestiar.
- i** No mengis bolets o fruits silvestres si no estàs completament segur que són comestibles, poden ser tòxics i verinosos!
- j** No arrabassis flors, excepte si el professorat t'ho demana o si és l'aniversari de la teva mare o germana.
- k** Si caus o cau malament un company, avisa a l'educador més proper tot d'una.
- l** Si fas fems o en trobes pel camí convé que els enterris, així amagues la brutor i millores l'entorn.
- m** Pots tenir una actitud positiva, pots plantar arbres en el cas de la Trapa o ajudar a conservar els endemismes (espècies animals o vegetals úniques al món).
- n** Els éssers vius fan de l'entorn casa seva: evita molestar-los en les seves activitats quotidianes. Si ho fas així podrem gaudir de diferents espècies, observant-les i coneixent-les millor.
- o** Agafa les restes d'animals que trobis, així podràs fer-ne col·lecció i podràs mostrar-la als teus amics i coneguts.

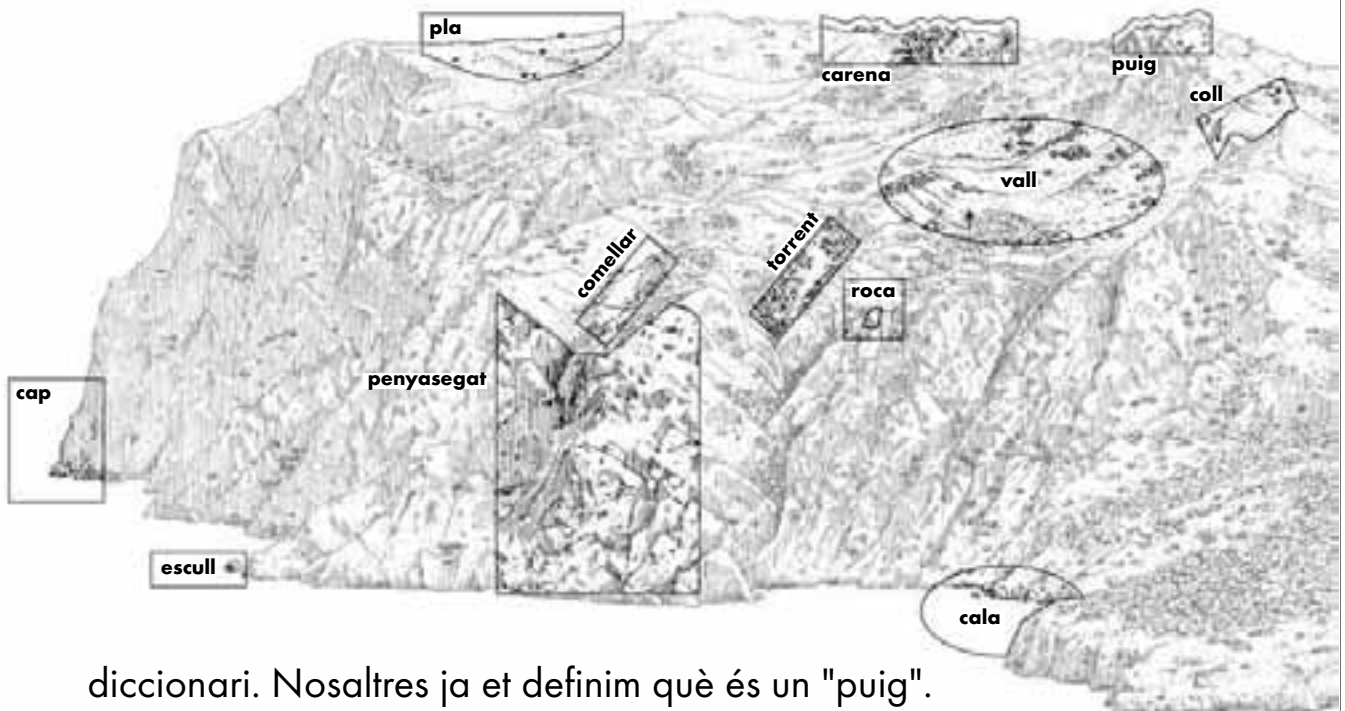
Unitat didàctica 2: els noms i els relleus de la Trapa

(6) 4

(i) Els relleus són un conjunt de formes que presenta la superfície terrestre, com ara muntanyes, valls, carenes, etc. Els relleus de la Trapa, com tots els de la serra de Tramuntana, varen ser formats fa milions d'anys durant un període de plegament de l'escorça terrestre. El relleu també s'ha modelat per l'acció d'agents erosius i de factors climàtics (vent, pluja...). Així per exemple, el procés de dissolució de la pedra calcària (anomenat carst) ha originat les coves i els avencs.

Fixa't en els relleus de la Trapa i del seu entorn vists des de la mar. Defineix els accidents geogràfics amb l'ajuda del dibuix i d'un

diccionari. Nosaltres ja et definim què és un "puig".

"Un puig és una elevació de terreny, més o menys pronunciada que forma un cim i que sobresurt del terreny de devora". I per acabar, cerca sinònims (o paraules germanes) per als 5 accidents geogràfics. "Puig", per exemple té com a sinònims: "muntanya", "cim" i "capcimal".

(6) 5

(i) "La Trapa és una finca de 75 hectàrees (la superfície equivalent a 75 camps de futbol), que té una extensió aproximada de 4 quilòmetres

quadrats, situada a l'extrem sud-oest de la serra de Tramuntana, just front a l'illa de Sa Dragonera. Es troba a 40 kms de Palma, uns 6 kms de s'Arracó i 3 kms de Sant Elm. La Trapa pertany al municipi d'Andratx, el menys plujós de la Serra i un dels més àrids de Mallorca. La temperatura mitjana anual de la Trapa és de 17°C; les precipitacions anuals, de 400 a 500 mm són molt baixes. Aquests factors condicionen un paisatge àrid i esquerp, accentuat pels diversos incendis que ha sofert la Trapa al llarg de la seva història. L'any 1810 una comunitat de monjos trapencs s'instal·là a la finca. Des de llavors ençà la vall de Sant Josep de la Palomera de s'Arracó es coneix amb el nom de la Trapa".

Font: GOB, *Guia de passeig de la Trapa*. Sa Nostra, Palma, 2001.

A partir de la informació que apareix al text anterior, situa al mapa mut de Mallorca: la Trapa, la serra de Tramuntana, els pobles de la Serra que coneguis, sa Dragonera, Sant Elm,

s'Arracó, Andratx, Palma, el lloc on vius, la teva escola i el recorregut que has seguit per arribar fins a la finca.

Contesta també les següents preguntes:

Has estat mai a la Trapa?

i a altres llocs de la serra de Tramuntana?

En cas d'haver-hi estat, recordes on era, què hi havia i què hi feres?

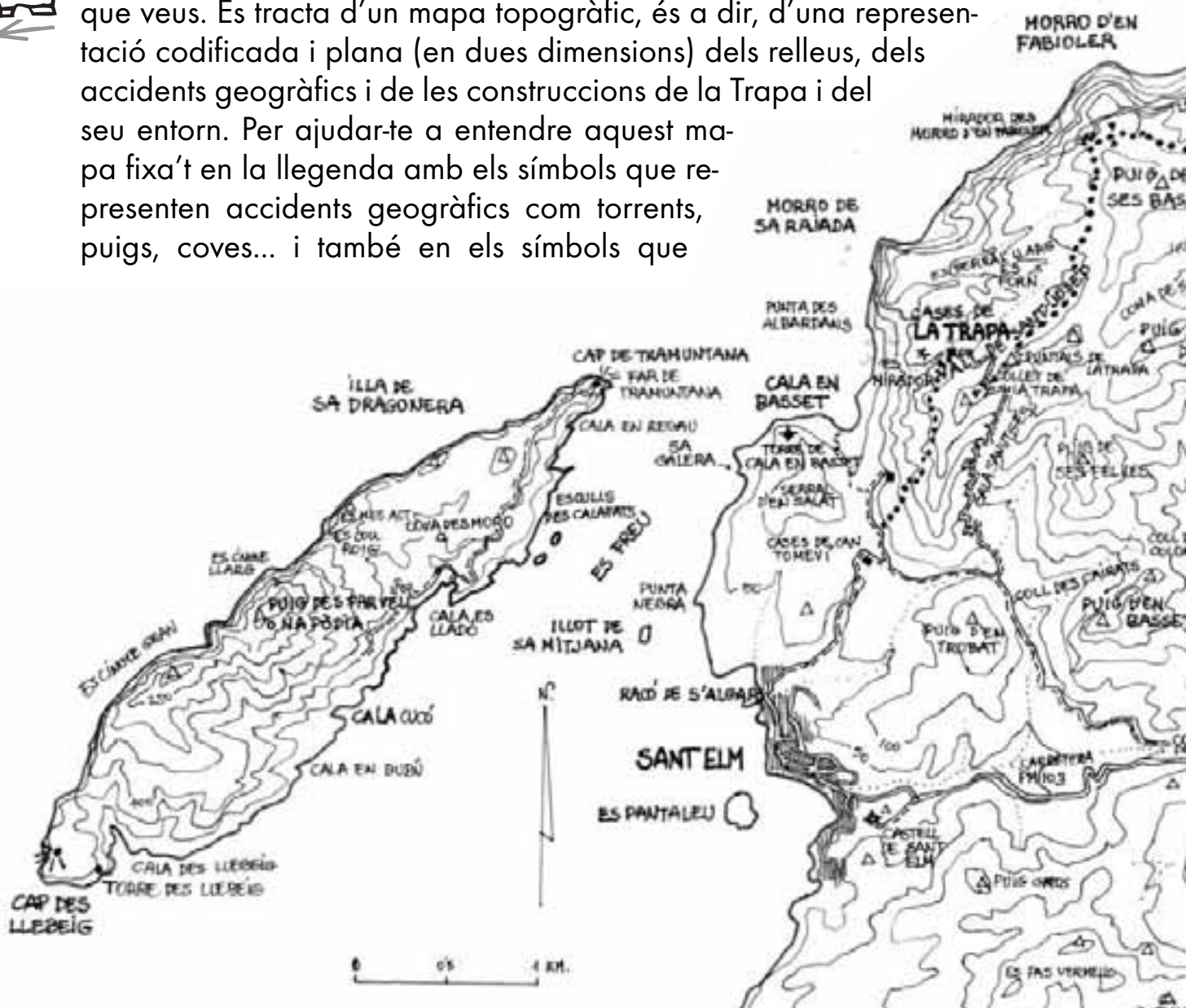
.....

6

- (i) A la Trapa hi pots arribar a peu seguint tres camins:
- 1r** Des de Sant Elm pel camí de Can Tomeví, es tracta d'un camí que al principi és una pista, però que ràpidament es converteix en un tirany estret i empinat (1h i 30 m de marxa).
 - 2n** Pel camí que travessa el collet de la Trapa, que comença uns 150 metres després del cementiri de s'Arracó (2 hores). Es tracta d'una pista forestal que fa moltes ziga-zagues.
 - 3r** Pel camí del coll de sa Gramola, al punt quilomètric 106 de la carretera Andratx-Estellencs (3h).

Els tres camins per arribar a la Trapa apareixen representats al mapa que veus. Es tracta d'un mapa topogràfic, és a dir, d'una representació codificada i plana (en dues dimensions) dels relleus, dels accidents geogràfics i de les construccions de la Trapa i del seu entorn. Per ajudar-te a entendre aquest mapa fixa't en la llegenda amb els símbols que representen accidents geogràfics com torrents, puigs, coves... i també en els símbols que

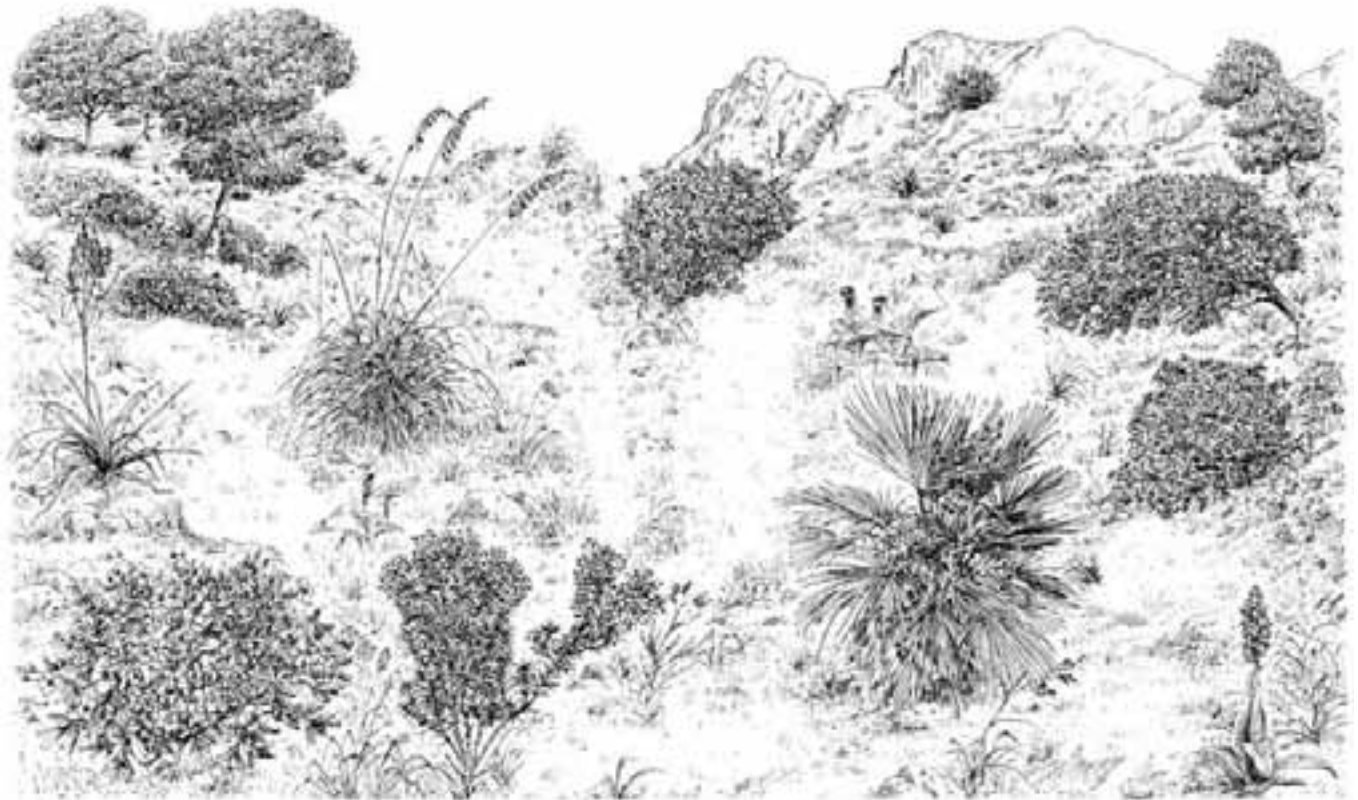

Unitat didàctica 3: la vegetació i la fauna de la Trapa

.....

La vegetació

(7)

(i) La vegetació de la Trapa, està agrupada en diferents ecosistemes. L'ecosistema dominant és la **garriga**. N'hi ha de dos tipus: la garriga d'ullastre i la garriga de romaní i de xiprell. *La garriga d'ullastre* està formada per arbusts de fulla perenne i dura, adaptada a la sequedat, com l'ullastre, la mata i el garballó. *La garriga de romaní i de xiprell* està formada per espècies de poca alçada i de fulla allargada i prima, com el romaní, el xiprell i la gatova, així com també per certes orquídiess. La Trapa és un santuari d'orquídiess. Aquí s'hi poden observar més de la meitat de les espècies conegudes a Mallorca: sabatetes, mosques vermelles, mosques blaves, mosques petites, abelleres, clavell, caputxina, etc. El **pinar** és la cobertura arbòria pròpia de les dues garrigues.

Observa el dibuix i identifica l'ecosistema predominant. Indica si es tracta d'una garriga, d'un ecosistema de muntanya, d'un penyal interior, d'un penyal marí, d'un ecosistema agrari, de litoral o d'un ecosistema mixt (que integra diversos ecosistemes esmentats).

Respon també les següents preguntes:

Quines són les característiques de l'ecosistema dominant? Per contestar a la pregunta fixa't en les espècies vegetals i esbrina les característiques de què disposen per adaptar-se al medi, com per exemple, si predominen les plantes de fulla ampla o estreta, si la majoria de les plantes són altes o baixes, si tenen forma arrodonida o no, si hi ha moltes plantes diferents (compta el nombre d'espècies vegetals).....

Coneixes altres ecosistemes com el del dibuix?

On?

8

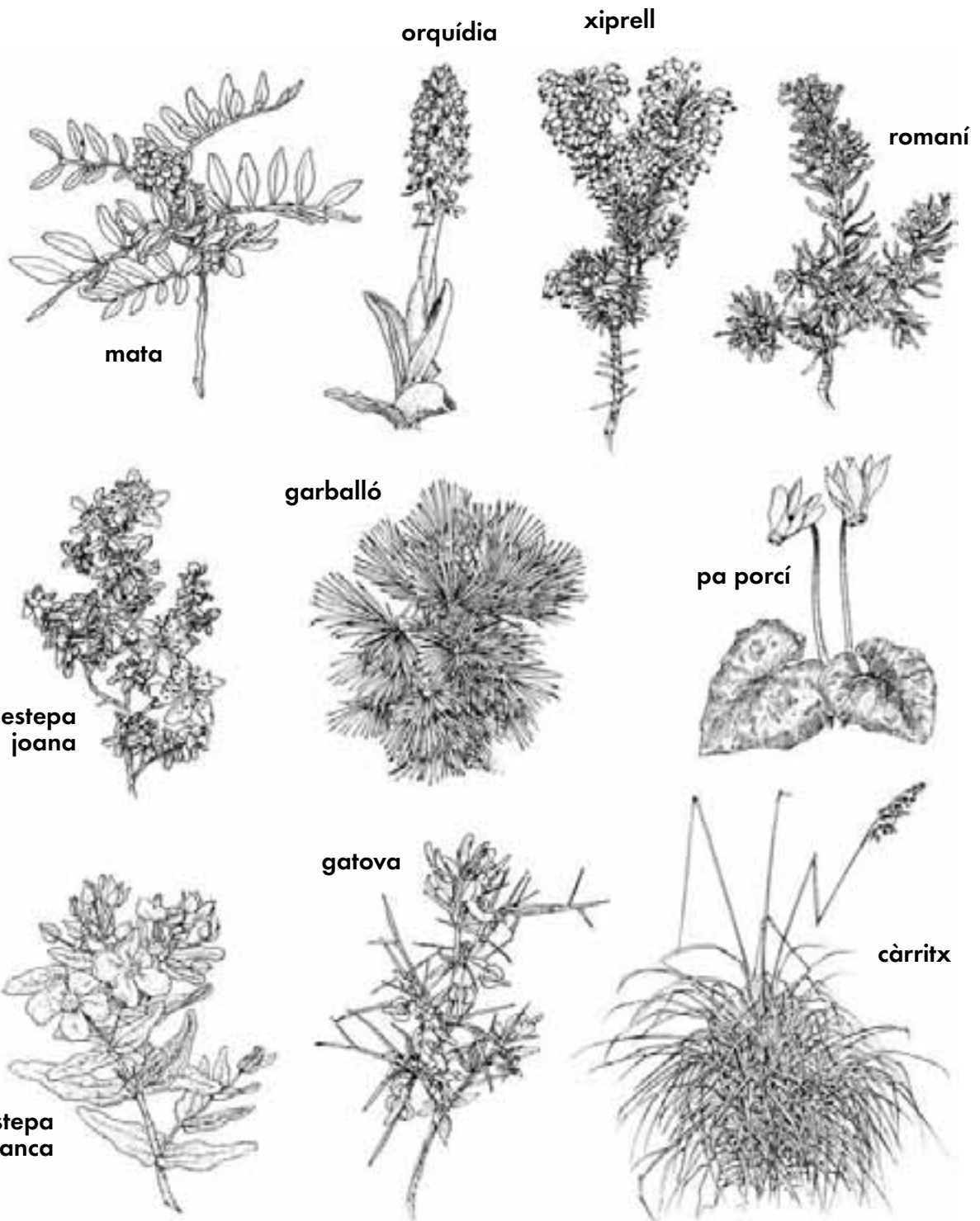
A la Trapa, hi ha altres comunitats vegetals a més de la garriga però ocupen extensions més petites, com **el carritxar**, present al vessant sud de la Trapa i dominat pel càrritx, la ceba marina i la rapa blava. **Als torrents**, s'hi localitzen una sèrie d'espècies típiques d'alzinar: ginebró, llampudol bord, xuclamel, trèvol mascler, bruc o les mateixes alzines solitàries. **A les zones més altes i ventoses**, apareixen coixinets, acompanyats d'estepa joana, lletrera borda i card negre. **Al litoral rocós** viuen una sèrie de plantes ben adaptades als vents salins, com l'endèmica saladina, el fonoll marí o la fonollassa. **Als penyals marins** hi ha plantes endèmiques (exclusives de les Balears), entre les quals destaquen la col de penya o col borda, el peu de milà, la maçanella i la violeta de penyal. **Als penyals interiors**, secs i assolellats, hi podem trobar espècies com la morera roquera i la figuera borda. **Al voltant de les cases i a les zones de conreu** es poden trobar espècies plantades o oportunistes pròpies de zones humanitzades, com l'abatzer, garrovers, ginjolers, fasser, bellaombra, figueres, i ametllers entre d'altres.

Cerca informació sobre un dels ecosistemes anomenats i dues de les seves espècies més representatives, a Internet, a l'herbari virtual de la Universitat de les Illes Balears (UIB) que trobaràs a:

www.uib.es/depart/dba/botanica/herbari

10

La vegetació es pot conèixer també a través dels sentits (vista, tacte, olfacte, gust). Utilitza la vista i acoleix les fulles i flors de les espècies vegetals que apareixen dibuixades, encercla les que has observat durant la visita a la Trapa. Dibuixa altres plantes que has vist.

Finalment respon a les següents preguntes:

1- Quina d'aquestes plantes talla si la toques?

.....

2- Quines d'aquestes plantes fan bona olor?

.....

3- Quina d'aquestes plantes té les flors en forma de campanetes?

.....

4- Quina d'aquestes plantes té les fulles suaus i peludes com la pell d'un melicotó?

.....

5- Quina planta té les fulles amb dues tonalitats de verd, un verd molt fluix i un de molt fort?

.....

6- Quines plantes tenen els fruits rodons i de quin color?

.....

7- Quina planta té les fulles com espases?

.....

8- Quina planta té les fulles arrugades?

.....

9- Quina planta té forma de micròfon?

.....

10- Anomena les plantes que tenen les fulles primes

.....

11- Quines semblances i diferències trobes entre les diferents espècies dibuixades? (descriu característiques observables a simple vista, però també les semblances i diferències que tenen a veure amb el tacte i l'olfacte).

.....

 11

A partir de la informació de les activitats sobre vegetació, elabora una sopa de lletres utilitzant noms d'espècies vegetals que formin part d'algun dels ecosistemes de la Trapa. Dibuixa-la a la pissarra i proposa als teus companys que la resolguin.

 12

Determinats arbres tenen un valor patrimonial o un significat cultural d'una transcendència notable. Es tracta d'individus de característiques o edat extraordinàries, o que per la seva ubicació o altres característiques han estat coneguts i estimats pels pobles de les Illes Balears. A la zona humanitzada de la Trapa, davant la façana principal de les cases hi ha un d'aquests arbres singulars, un bellaombra (*Phytolacca dioica*).

Cerca informació a Internet sobre els arbres singulars i sobre el bellaombra de la Trapa i respon a les següents preguntes:

Quants d'arbres singulars hi ha a les Balears?

.....

D'on prové el bellaombra de la Trapa?

.....

Quina edat té?

Quina altura té?

Qui el plantà?

Per què el plantaren devora les cases?

.....

Hi ha qualche altre bellaombra declarat arbre singular?

A on es troba?

.....

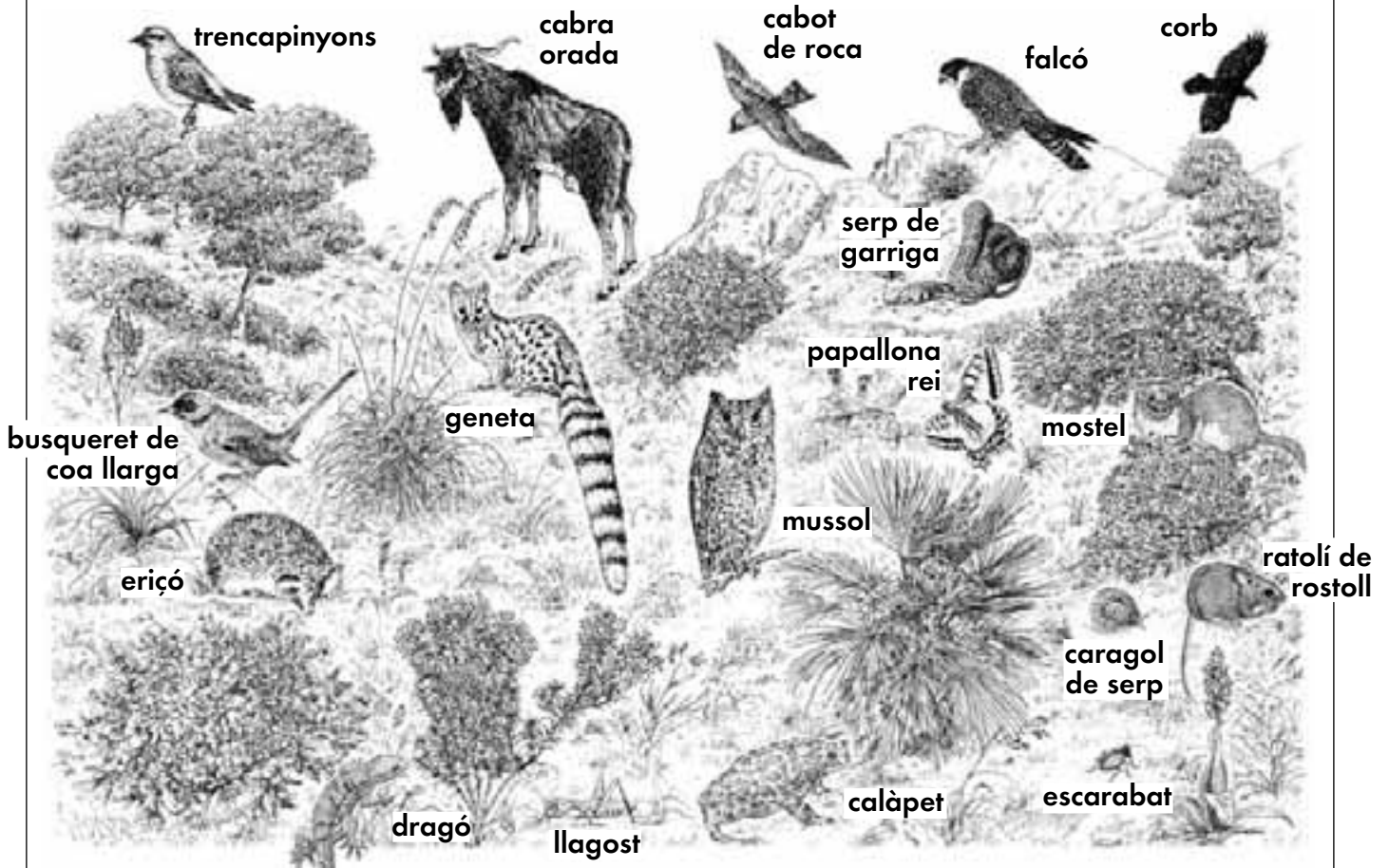
Quines altres espècies d'arbres són singulars?

.....

.....

La fauna

13

(i) Els valors naturalístics de la finca de la Trapa es concentren sobretot en la riquesa ornitològica, d'aus, però també trobam insectes, amfibis, rèptils i mamífers.

Amb el dibuix que acompanya aquesta activitat coneixeràs alguns dels animals que viuen a la Trapa. Cerca una mica d'informació sobre cadascun d'ells. Classifica'ls marcant amb una creu el grup al qual pertanyen:

Nom dels animals	Invertebrats		Vertebrats		
	Insectes	Amfibis	Rèptils	Mamífers	Aus
Trencapinyons					
Dragó					
Ratolí de rostoll					
Llagost					
Busqueret coa de llarga					

	Invertebrats	Vertebrats			
Nom dels animals	Insectes	Amfibis	Rèptils	Mamífers	Aus
Calàpet					
Geneta					
Mussol					
Serp de garriga					
Mostel					
Papallona rei					
Eriçó					
Falcó					
Caragol de serp					

14

 No és senzill observar els animals en el seu medi. Això és degut a diverses raons: desconfiança, por a les persones, hàbits nocturns, etc.

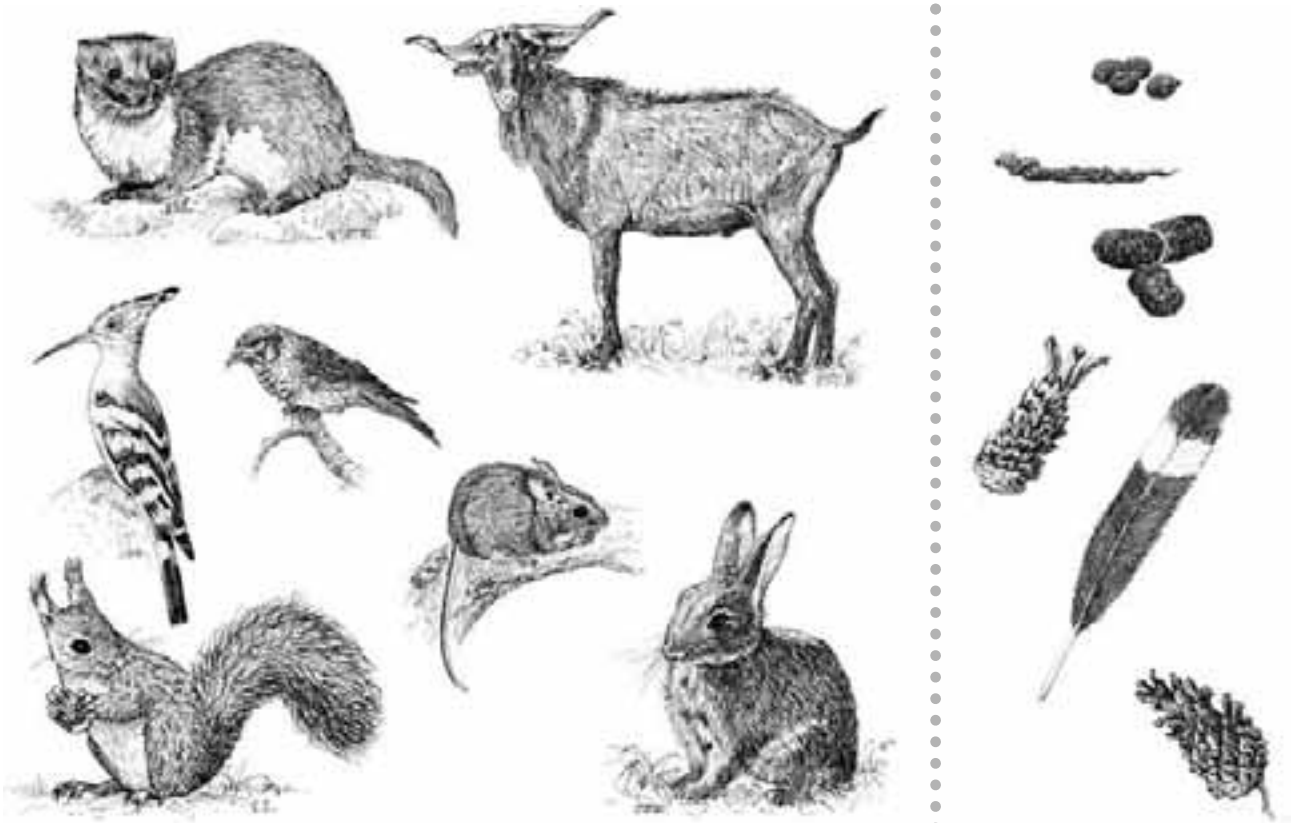
Dóna tres idees per superar les dificultats per localitzar animals, com per exemple, amagar-se a devora d'un lloc on hi hagi aigua.

15

 Els naturalistes o afeccionats a la naturalesa, davant la dificultat que ja coneixes per observar els animals en el seu medi, utilitzen diversos mètodes indirectes per detectar-ne la presència, per exemple, a través dels seus rastres i d'altres senyals com les cagarades, plomes, mudes, caus, etc.

Intenta fer de naturalista des de l'aula, observa els dibuixos d'alguns dels animals que viuen a la Trapa, relaciona mitjançant una fletxa cada animal amb el seu rastre. Vés amb compte! perquè hi ha un animal estrany dibuixat que no és propi ni de Mallorca ni de les Illes Balears. Sabries dir de quin animal es tracta? Encercla les restes i els animals que hagi observat durant la visita a la Trapa. Si has vist altres animals que no apareixen a la il·lustració o deduït la seva presència, dibuixa'ls.

 16

 Els animals en general, també els de la Trapa, dediquen una gran part del seu temps a dues activitats: alimentar-se i sobreviure, és a dir, evitar ser menjats.

 Completa la llista posant el nom dels éssers vius que són menjats pels animals indicats. En els casos que un animal mengi un vegetal intenta concretar (nèctar de les flors, fulles, llavors, fruits):

Aquest animal	Es menja ...
Dragó	
Geneta	
Busqueret de coa llarga o xorrec	
Papallona rei	
Cabra orada	
Mussol	
Serp de garriga	
Eriçó	
Llagost	
Ratolí de rostoll	
Calàpet	
Falcó	

17

A partir de la lectura del text "Nivells tròfics o nivells d'alimentació" i consultant el dibuix de l'activitat 13, dibuixa a la pissarra una piràmide ecològica amb els consumidors primaris, consumidors secundaris i terciaris.

Nivells tròfics o nivells d'alimentació.

Totes les plantes competeixen per la llum solar, els minerals del sòl i l'aigua, però les necessitats dels animals són més diverses i molts depenen d'un tipus determinat d'aliment. Els animals que s'alimenten de vegetals són els consumidors primaris; aleshores, serveixen d'aliment a altres animals, els consumidors secundaris, que també són consumits per altres; així, en un sistema viu poden reconèixer-se diversos nivells d'alimentació o nivells tròfics.

La xarxa alimentària de qualsevol comunitat pot ser concebuda com una piràmide ecològica en la qual cadascun dels escalons és més petit que l'anterior, del qual s'alimenta. A la base se situen els productors, que es nodreixen dels minerals del sòl, en part procedent de l'activitat dels organismes descomponedors, a continuació es van succeint els diferents nivells de consumidors: primaris, secundaris, terciaris, etc. Els consumidors primaris són petits i abundants, mentre que els animals de presa de major mida, que es troben dalt de la piràmide, són relativament tan escassos que ja no constitueixen una presa útil per a altres animals.

La transferència d'energia d'un nivell tròfic a un altre no és totalment eficient. Els productors consumeixen energia per respirar i cada consumidor de la cadena consumeix energia, obtenint l'aliment, metabolitzant i mantenint les seves activitats vitals. Això explica perquè les cadenes alimentàries no tenen més de quatre o cinc membres: no hi ha suficient energia per damunt dels depredadors de la cúspide de la piràmide com per mantenir un altre nivell tròfic.

Font: www.monografias.com

18

(i) La Trapa té una gran riquesa ornitològica (d'aus). Són quasi 70 les espècies que es troben a la finca, de les quals la meitat hi nidifiquen.

Escolta en silenci una gravació amb els cants de les aus més comunes a la Trapa. Aixeca la mà dreta quan escoltis un so que provengui d'un auell, aixeca la mà esquerra quan sentis un so atmosfèric (pluja, vent...), aixeca les dues mans quan es repeteixi un so que ja has escoltat anteriorment. Anota a un paper el nombre de sons diferents. Intenta dibuixar l'ecosistema o ambient natural (el paisatge i els aucells) a partir dels sons que has escoltat, anota devora el so si ha estat emès de dia o de nit.

Unitat didàctica 4: l'entorn marí de la Trapa

Sa Dragonera

(E) 19

(i) Pujant des de Sant Elm pel camí de sa Costa, quan t'enlairis per damunt del pinar, observaràs l'illa de sa Dragonera. La bellesa d'aquest espai natural ha inspirat músics, poetes, escriptors, escultors, pintors, etc.

Tanca els ulls i escolta la cançó de Maria del Mar Bonet titulada Sa Dragonera. Si ho fas et resultarà més senzill imaginar-te sa Dragonera talment la descriu la cantautora:

*Som una illa més,
un dia vaig partir de casa
i em vaig perdre pels boscos de la
mar.*

*Som una illa més,
els cabells enredats, ara al fons,
ara sobre les aigües,
com un petit illot,
rocam per als naufragis.*

*Som una illa més,
el vent i les tempestes m'han obert els braços,
i tenc els ulls
sempre badats cap als estels.*

*Som una illa més,
l'oratge ha modelat el pit i el ventre,
i em nien als forats
gavines i dragons.*

*Som una illa més,
i cada hora m'acompanya amb els seus colors
fins al portal de cada nit.*

*Dins aquest cau ombriu
el meu cor de terra
encara canta, salvatge.*

Font: Maria del Mar Bonet. Gavines i Dragons. BMG- Ariola, 1987.

Després obre els ulls i respon aquestes preguntes amb l'ajut de la lletra de la cançó:

Quines sensacions et transmet?

Què ens diu de sa Dragonera?

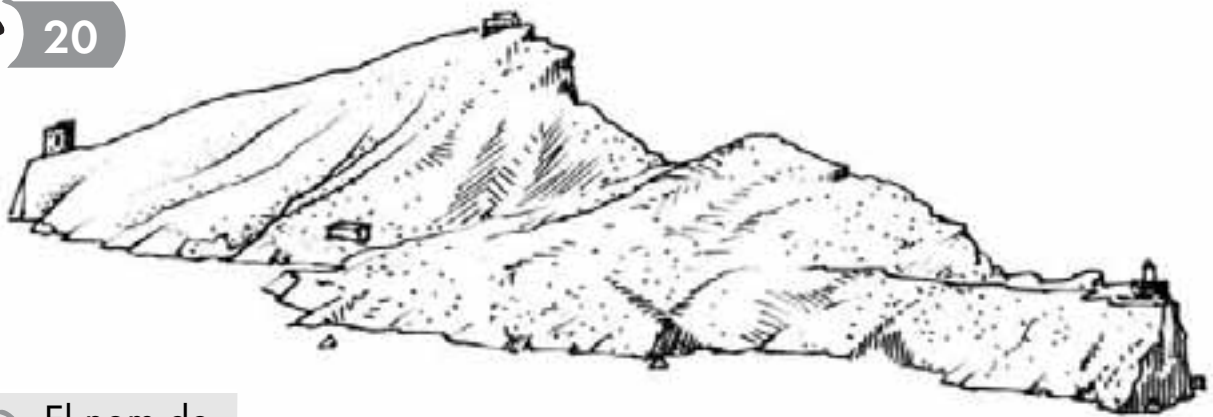
A què es refereix la cantautora amb "els boscos de la mar" i amb "els cabells enredats al fons"?

Quins animals nien a l'Illa?

Creus que la cantautora estima sa Dragonera?

Quines raons pot tenir per estimar l'Illa?

20

(i) El nom de sa Dragonera prové de la seva forma de dragó ajagut.

(i) Fixa't en la il·lustració i fent un esforç d'imaginació situa el cap, l'esquena i la coa del dragó. Localitza també diferents punts de l'illa: el far de Tramuntana, na Pòpia, el punt més alt de l'illa, el port de cala Lladó, la Torre de defensa de Llevant, els illots des Calafats i es Far Vell.

21

(i) L'entorn de la Trapa ha estat l'escenari d'importants esdeveniments històrics, com el desembarcament del rei Jaume I, el conqueridor de Mallorca; la seva costa ha estat molt freqüentada per pirates i corsaris, com Dragut i Barba-rossa; ha estat defensada per talaiers i torrers; les terres han estat conrades per pagesos.

(i) Cerca informació sobre la diferència entre pirata i corsari i també sobre diversos personatges històrics que tenen relació amb l'illa: el rei Jaume I i els pirates Dragut i Barba-rossa.

22

A partir de la informació que has obtingut sobre la història de sa Dragonera, anomena els 5 personatges que apareixen dibuixats, ordena'ls cronològicament, explica quina era la seva activitat, quin d'ells va habitar només la Trapa, descriu breument la seva història i anota amb quin punt de l'illa tenien més relació.

Blank boxes and hourglass icons are placed around the drawings for labeling and ordering.

23

Llegeix atentament el text sobre la campanya en defensa de sa Dragonera i contesta aquestes preguntes:

- Qui volia urbanitzar sa Dragonera?
- Qui volia protegir sa Dragonera?
- Què vol dir "Talaiot Corcat"?
- D'on ve aquest nom?
- Quines accions es feren per defensar Sa Dragonera?
-
- Quins lemes s'utilitzaren a les manifestacions?
-

Inventa't també altres preguntes perquè responguin els teus companys.

.....

.....

.....

Pensa quines raons devien tenir els partidaris de la protecció de sa Dragonera per defensar l'illa i quines devien ser les raons de l'Ajuntament d'Andratx i de l'empresa constructora per urbanitzar-la.

(i)

Salvem Sa Dragonera

Des de l'any 1995, sa Dragonera és un parc natural, els seus valors naturals i culturals estan protegits. sa Dragonera ha esdevingut un símbol de l'ecologisme i la conservació de la naturalesa. El projecte

gistes de l'Estat espanyol coneguda amb el nom de "Salvem sa Dragonera".

La reivindicació ciutadana, encapçalada pel GOB i associacions de caràcter anarquista, com "Talaiot Corcat" i "Terra i Llibertat", aconseguí impedir-ne la urbanització i ara sa Dragonera és un parc natural.

Breument la història de la campanya en defensa de sa Dragonera es pot resumir així:

Els esdeveniments començaren al 1974 amb la compra de l'illa per part de l'empresa Patrimonial Mediterránea S.A. (PAMESA), una companyia constructora. Les seves intencions eren construir un complex turístic i urbanístic que incloïa un port esportiu de 600 amarradors i un altre port de serveis, el projecte també incloïa un heliport.

El mes de juliol de 1977 es va fer una de les accions que més ressò tingué a Mallorca i també a Espanya, 40 membres de l'associació Talaiot Corcat ocuparen sa Dragonera. Els components d'aquest grup, nascut a l'entorn del bar del mateix

d'urbanitzar sa Dragonera va desencadenar una de les primeres campanyes ecolò-

nom, es qualificaven d'anarquistes i llibertaris, el seu lema era "*Dragonera lliure*".

El mes de gener de 1979 s'ocupà pacíficament per segona vegada sa Dragonera. El febrer del mateix any tengué lloc una de les manifestacions més grans que s'havien celebrat fins aleshores a Mallorca: quatre mil persones es manifestaren darrera una pancarta amb el lema *Salvem sa Dragonera*.

El 31 de gener de 1981 es féu una segona manifestació popular, amb un caràcter festiu i reivindicatiu, el lema de la manifestació fou *Dragonera lliure!*

El 30 de juliol de 1982, l'Ajuntament d'Andratx aprova el projecte d'urbanització de l'illa. El 31 d'agost següent es fa una manifestació a Andratx, al crit de *Dragonera pels dragons!*

Paral·lelament a aquestes accions reivindicatives, el GOB presentà davant els tribunals de justícia diversos recursos contra l'aprovació del Pla urbanístic de sa Dragonera. Els tribunals progressivament resolen favorablement a les demandes de protecció. Aquest procés legal conclou el febrer de 1987, quan el Tribunal Suprem de Balears rebutja definitivament els recursos administratius presentats per PAMESA.

El Consell de Mallorca aprovà la compra de sa Dragonera el gener de 1987.

Finalment, el mes de febrer de 1995 el Parlament de les Illes Balears declarà sa Dragonera *Parc Natural*, juntament amb l'illa Mitjana i es Pantaleu. Per fi, el somni d'una part important del poble mallorquí es féu realitat.

Font: Diversos Autors. *Sa Dragonera: Parc Natural*. CIM, 1996

24

Reconstrueix una part de la història de sa Dragonera en vinyetes. Pots utilitzar els dibuixos de l'activitat 22. Pots triar algun d'aquests fets històrics: l'època dels combats dels dragoners amb els pirates i corsaris, la conquesta de Mallorca per part del rei en Jaume, l'activitat agrícola o la lluita ecologista per evitar la urbanització de l'illa.

Cala en Basset

25

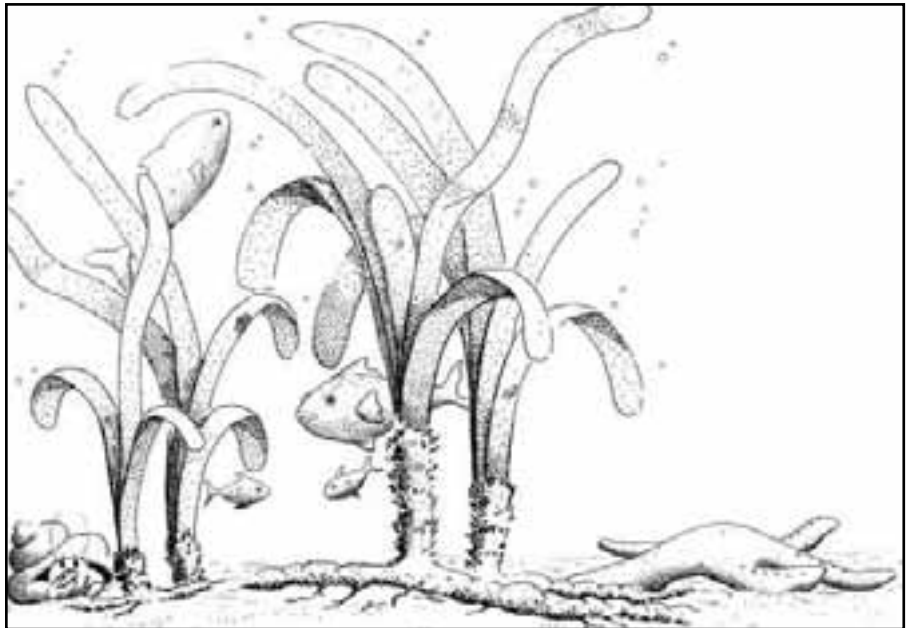

Des del mirador de la Trapa podràs observar a baix cala en Basset, el bocinet de costa més proper a la Trapa. Es tracta d'una cala formada per còdols i roques, on desemboca el torrent de la Trapa. Està delimitada per la punta de la Galera on es troba la torre d'en Basset, que és una talaia de defensa construïda el segle XVI. Un dels valors més importants de la cala es troba dins la mar.

El fons marí de cala en Basset està dominat per un bosc de posidònia. La posidònia és una planta superior que manté els ecosistemes més biodiversos de la mar Mediterrània, amb més de 1.400 espècies.

La posidònia a compleix moltes funcions, sabries dir-ne 5 amb l'ajuda del dibuix.

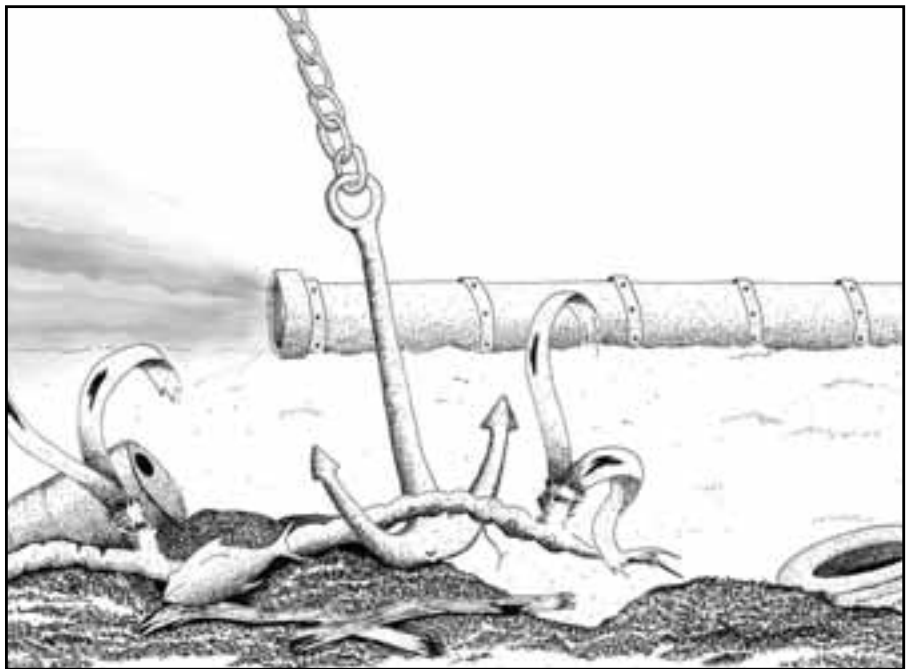
26

Els boscos marins de posidònia de cala en Basset i de tota la Mediterrània es troben amenaçats per diverses activitats humanes.

Interpreta el dibuix i enumera les amenaces.

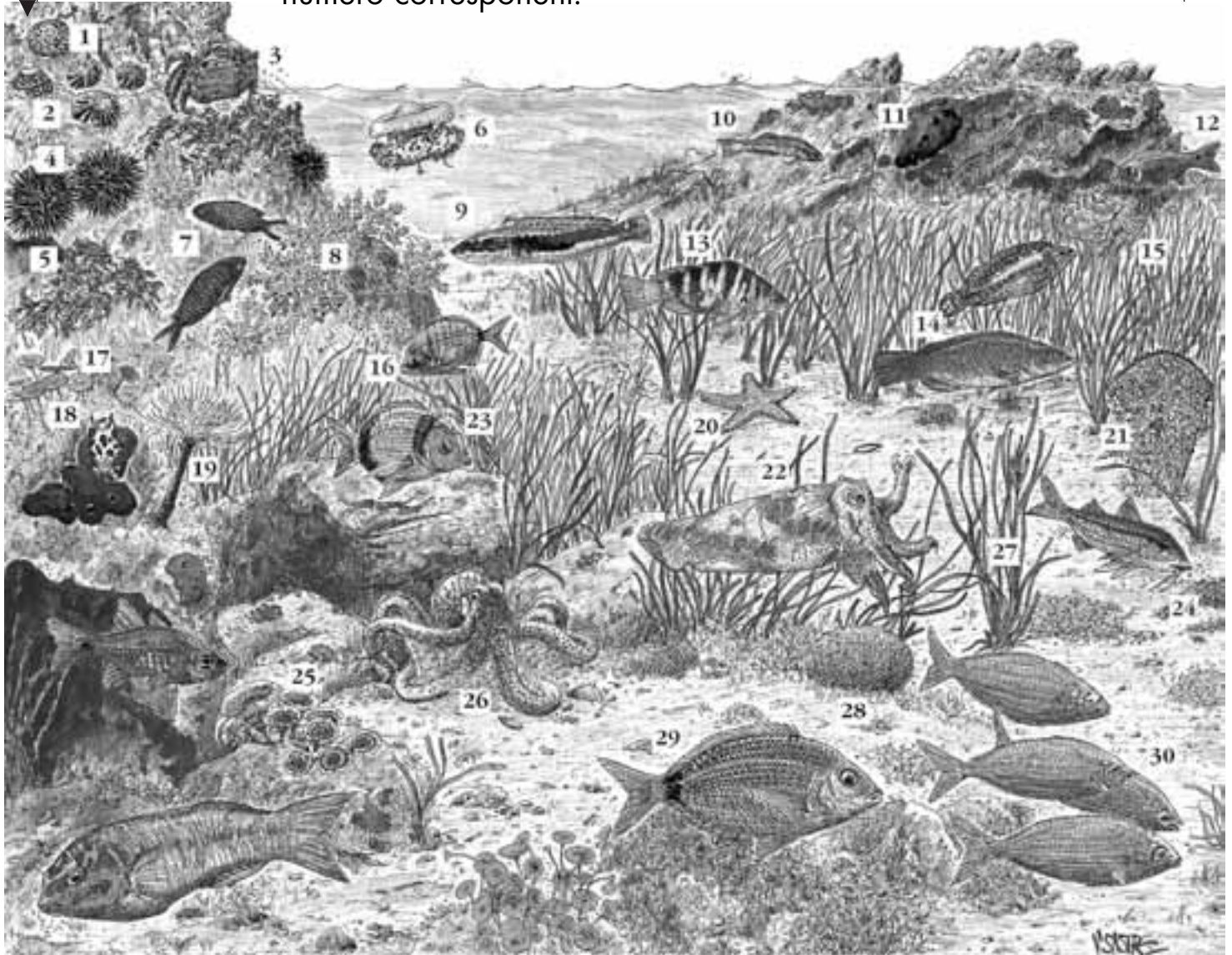
27

Representa fent teatre les funcions o les amenaces de la posidònia amb l'ajut dels teus companys.

 28

Observa el dibuix del fons marí de cala en Basset i comprovaràs la gran diversitat de la fauna marina. Completa la llista d'espècies amb el seu número corresponent.

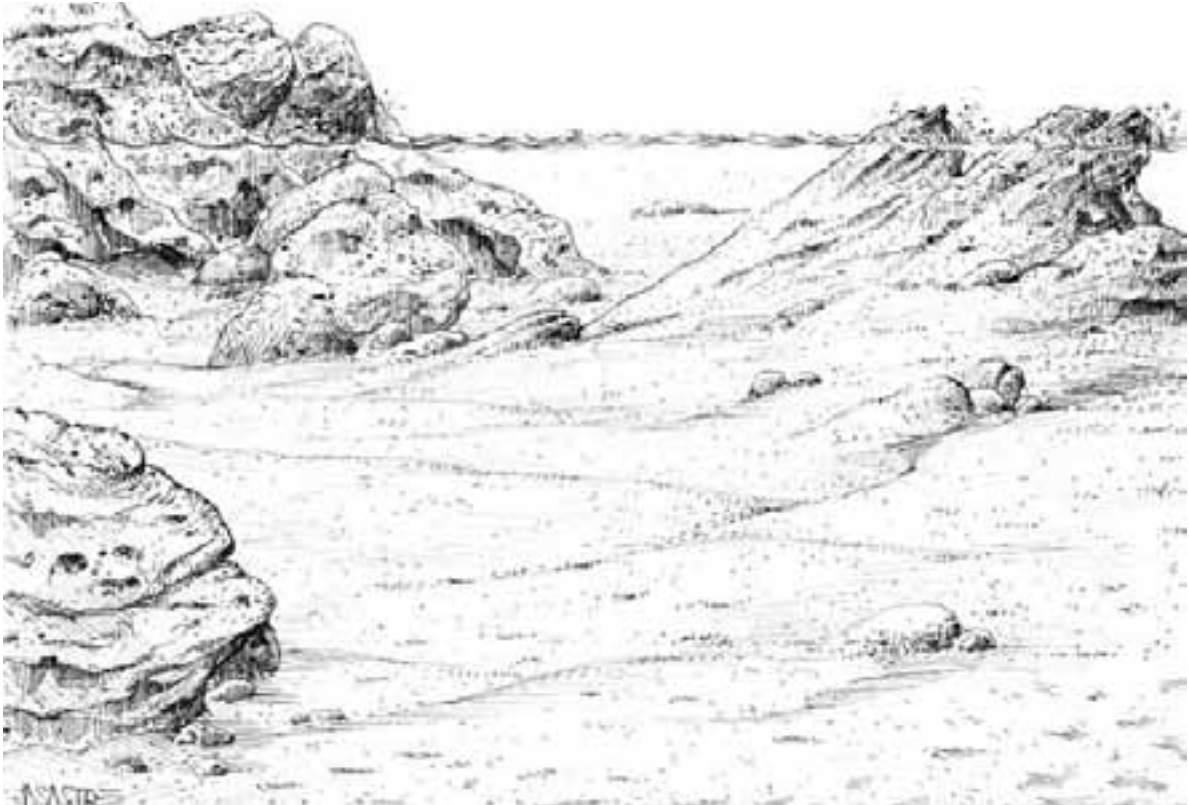

19	Cuc de flor	Pop	Sard
25	<i>Padina pavonia</i>	Baldufes	Donzella
15	<i>Peyssonnelia squamarina</i>	Tutes	Sípia
18	<i>Codium bursa</i>	Estrella d'arena	Morruda
5	<i>Corallina elongata</i>	Moll	Nacra
6	<i>Cotylorhiza tuberculata</i>	Cranc de roca	Vaqueta suïssa
8	<i>Cystoseira mediterraneae</i>	Fadrí	Reietó o mare d'anfós
17	<i>Acetabularia mediterranea</i>	Pegellides	Tord grívia
		Salpes	Esponges
		Eriçons de roca	Vaca
		Posidònia oceànica	Variada

29

Aquest dibuix representa un bocinet de la Cala. Assenyala les tres zones de vorera de mar representades pel litoral, mediolitoral i infralitoral i situa les espècies que has observat durant la visita.

30

Si tu fossis el conseller o la consellera de Medi Ambient de les Illes Balears, quines mesures aplicaries per conservar la mar?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Unitat didàctica 5: el llegat cultural dels monjos trapencs

Els monjos trapencs

 31

 Des del punt de vista cultural, la història de la Trapa comença l'any 1810, quan una comunitat de monjos trapencs s'instal·len a la finca. Fugien de França a causa de la revolució de 1789. La comunitat que arribà a la Trapa estava formada per 8 capellans i 32 llecs. L'any 1813 una part de la comunitat abandonà Mallorca, i la resta ho va fer definitivament l'any 1820. Al segle XXI sen's fa difícil imaginar-nos com era la vida dels trapencs al segle XIX.

Fes un esforç d'imaginació i escriu una carta contant com devia ser la vida de cada dia d'aquesta comunitat trapenca, tenint en compte que no s'havia inventat encara l'electricitat, que no s'havia inventat la dinamita, que s'utilitzaven com a principals fonts d'energia el carbó, la força mecànica humana i dels animals, però no el petroli, que els únics cotxes que existien eren els de cavalls.

 32

 Els trapencs eren monjos pertanyents a un ordre religiós conegut amb el nom de *Cistercenc de l'estricta observança*, originari de França. Aquest nom fa referència a les normes de comportament tan estrictes que havien de seguir, entre les quals hi havia el vot de silenci (no podien parlar entre ells, es comunicaven per gestos), la dieta vegetariana (no podien menjar carn ni peix), les jornades dedicades a resar i fer feina i un estil de vida molt auster (es diu que feien servir una pedra per coixí).

Fes de monjo trapenc: intenta comunicar-te amb els teus companys sense parlar, amb gestos i altres senyals. Has de donar-li a entendre diferents coses de forma ordenada, per exemple que ha d'omplir un poal d'aigua del safareig...

L'aprofitament de la pedra

33

(i) Els monjos aixecaren el conjunt d'edificacions de la Trapa: el monestir i el molí de sang, les marjades i les fonts de mina, les parets seques i l'era de batre. Tot això ho feren amb l'ajuda de les seves pròpies forces i de la força mecànica d'animals de tir. Utilitzaren els materials disponibles a la finca: argila, fusta, pedra i calç. Les construccions de la Trapa poden classificar-se en dos grans grups: les construccions que contenen pedres que es troben ajuntades amb algun tipus de material i les construccions amb pedres col·locades sense res entremig.

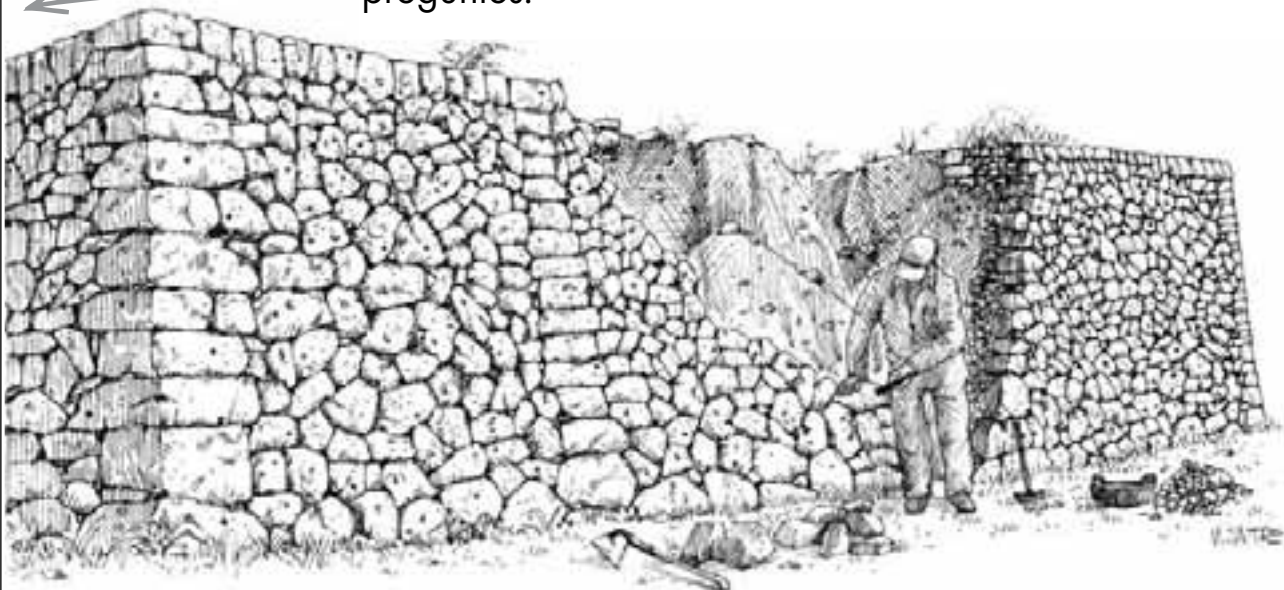
Classifica les construccions que has observat a la Trapa segons estiguin construïdes amb pedra en sec o amb algun material entremig de les pedres que les mantengui juntes.

34

(i) En l'aixecament dels marges, els monjos possiblement tingueren l'ajuda de margers mallorquins, però ells ja coneixien aquesta tècnica de construcció. Els marges de la Trapa tenen forma de U, per adaptar-se al terreny i aprofitar el màxim d'espai per a les feines agrícoles. Alguns dels marges compten amb escales integrades per facilitar els desplaçaments.

Observa el dibuix d'un marge en construcció i contesta les següents preguntes:

De què estan fets els marges?

Com s'aguanten?

Per què estan formats per pedres de diferents mides?

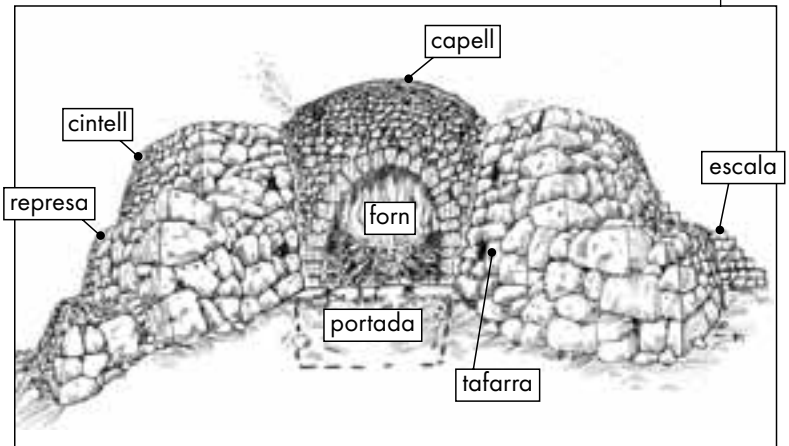
Coneixes altres llocs de Mallorca a més de la Trapa on hi hagi marges?

Quin nom rep la persona que fa marges?

Què pots fer per ajudar a conservar els marges?

 35

 A la Trapa trobam dos forns de calç, un a cala Sanutges i l'altra més a baix de les cases, a un lloc amb abundant pedra calcària i llenya. Es tracta de dos testimonis d'un antic ofici actualment desaparegut, el de calciner. Els calciners transformaven la pedra calcària en calç mitjançant el foc. La calç resultant es feia servir per emblanquinar, i mesclada amb argila, grava i aigua, s'utilitzava com a material de construcció.

Observa els dos dibuixos i respon a les següents preguntes:

Quin dels dos dibuixos representa l'estat actual d'un forn de calç?

.....

Quines parts del forn de calç es conserven encara?

.....

Observa ara el dibuix del forn totalment reconstruït i explica en dues paraules:

Per a què servia l'escala?

Per què es tapava el forn?

Com es feia la calç?

.....
L'aprofitament de l'aigua

 36

 Els monjos, per poder establir-se de forma permanent a la Trapa, un dels llocs on plou menys de la serra de Tramuntana, aprofitaren al màxim l'aigua de pluja que s'infiltrava dins la terra, construint marjades, fonts de mina, un safareig, una pica i una llarga canaleta de més de 150 metres que recorre les marjades per la superfície i sota terra.

 Marca amb una creu a la casella corresponent les construccions relacionades amb la captació, la distribució i l'ús o aprofitament de l'aigua. Finalment, justifica la teva resposta.

	Captació	Distribució	Ús o aprofitament
Marjades			
Safareig			
Abeuradors			
Font de mina			
Pica			
Canaleta			
Hort			

 37

 Imagina't que ets una gota d'aigua que viu a la mar. Reconstrueix el cicle de l'aigua a la Trapa utilitzant la informació aportada per

l'educador durant la visita a la finca i utilitzant les paraules relacionades amb l'aigua que apareixen a l'activitat anterior.

 38

 L'aigua a Mallorca és escassa. L'hem de compartir amb altres persones i amb la resta d'éssers vius. Per això és imprescindible estalviar-ne.

Dóna als teus companys tres consells per estalviar aigua a casa, talment ho faria un monjo trapenc, és a dir, fent mímica.

.....
L'aprofitament de la terra

 39

 Sembla que tot el conjunt de marges, mines, pous i canalitzacions fou acuradament estudiat i construït alhora que es preparava la terra. D'aquesta manera, la construcció de marges i l'aprofitament de l'aigua permeté als monjos convertir una vall àrida, on abans només s'aprofitava la llenya i el carbó, en un hort productiu, on es conreaven cereals, llegums, verdures, hortalisses i fruita, suficients perquè 40 persones hi poguessin viure, i per mantenir l'explotació agrícola posteriorment. Les eines que disposaven llavors els trapencs per cultivar la terra eren únicament la força mecànica dels seus animals de tir (muls, someres...) i de la seva pròpia força per manejar eines molt rudimentàries, com l'arada, ja conegudes en temps dels romans.

Fes una llista amb totes les eines i les feines del camp que coneguis i digue's quines eines penses que utilitzaven els trapencs.

 40

Moltes de les feines que es feien a la Trapa estan recollides a gloses i cançons populars. Aclareix de quin ofici ens parla cada cançoneta i, amb els coneixements que ja tens, decideix quins d'aquests oficis està representat a la finca de la Trapa.

"- Carboner, bon carboner,
¿què duis a dins es sarró?
- Jo duc sa meva suor
d'onze dies de sitger".

"Mestre Pere paredava
un marge sense martell
i va passar un aucell
i li tomà sa filada".

"No puc fer molta llarga estada
perquè faç de tafoner;
si em descuit ja no seré
a sa primera trullada".

"No sabia que cosa era
fer feina a un forn de calç:
no poreu fer cap punt fals
per davant ni per darrere".

"Devers sa Font des Coloms
saps que hi fa de bon estar!
Tenc esquinçats els garrons
de tanta neu trepitjar".

Fonts:

Valero, G. i Altres, *Elements de la societat preturística mallorquina*. Conselleria de Cultura, Educació i Esports (Govern Balear), Palma de Mallorca, 1989.

Calviño, C. i altres. *Tramuntana a l'abast dels escolars*. Consell de Mallorca, Palma, 2000.

(i) La Trapa tenia una important producció de blat. Encara es conserven diverses construccions relacionades amb l'elaboració de pa: dos forns de llenya en bon estat de conservació, una era de batre i un molí de sang.

Explica la utilitat i el funcionament d'un forn de llenya, una era de batre i un molí de sang, a partir de la visita i de la informació que pots trobar al *Diccionari Català-Valencià-Balear* de Francesc de Borja Moll.

42

Entrevista un pastisser i demana-li que t'expliqui com es fa actualment el pa. Intenta fer pa a casa amb l'ajuda de la teva família i du'l a tastar a classe.

L'aprofitament del carbó

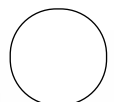
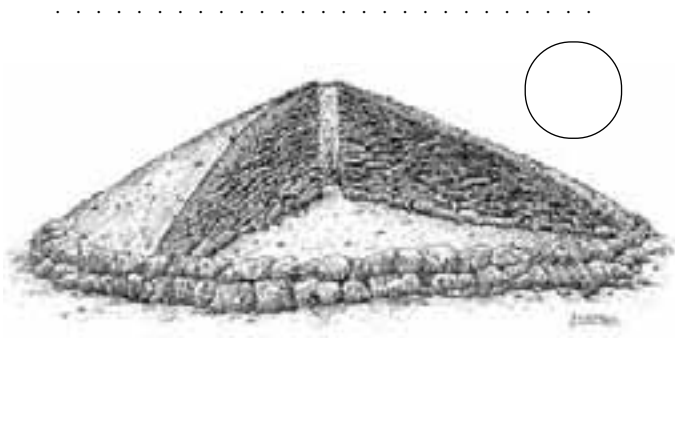
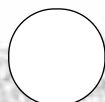
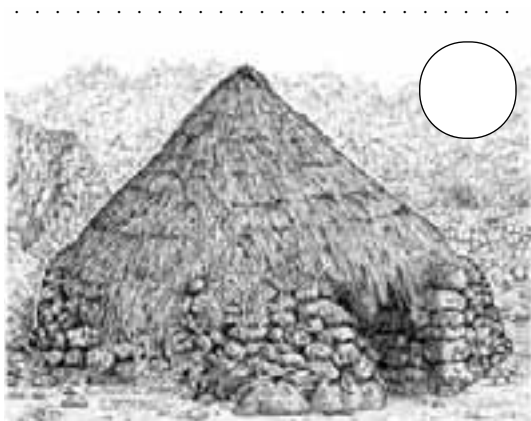
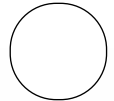
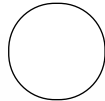
43

Una de les activitats tradicionals que es desenvolupaven a l'entorn de la Trapa era la fabricació de carbó. A la Trapa podem observar dues sitges. Les sitges eren els llocs on els carboners desenvolupaven la seva feina. La feina de carboner era molt feixuga i sacrificada. El carboner no podia abandonar la sitja, havia de vigilar el foc durant 10 dies.

Amb l'ajuda dels 4 dibuixos podràs entendre millor com es feia antigament el carbó. Identifica la barraca o casa on vivia el carboner. Ordena els dibuixos sobre el procés d'elaboració del carbó i explica-los breument.

.....
El llegat cultural de la serra de Tramuntana

 44

Observa els 8 dibuixos (pàg. següent) sobre elements arquitectònics que es troben actualment a la serra de Tramuntana, dels quals només 4 els hauràs observat a la Trapa i al seu entorn. Assenyala quins són... i respon a les següents preguntes:

Quins dels elements tenen a veure amb el cicle de l'aigua a la Trapa?

.....
.....

Quins tenen a veure amb l'elaboració del pa?

.....

Quins altres elements culturals has conegut durant la visita i no surten dibuixats?

.....
.....
.....

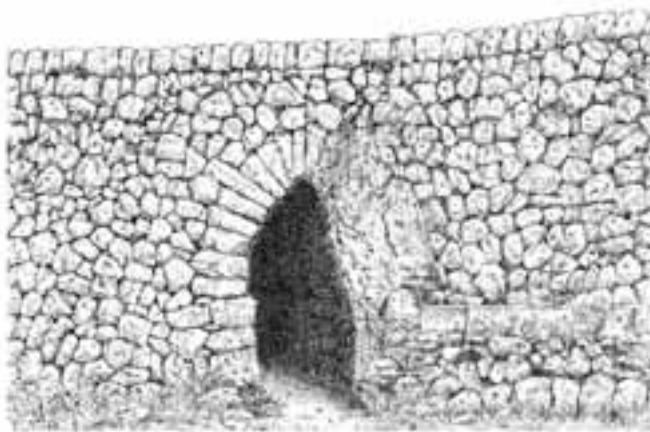
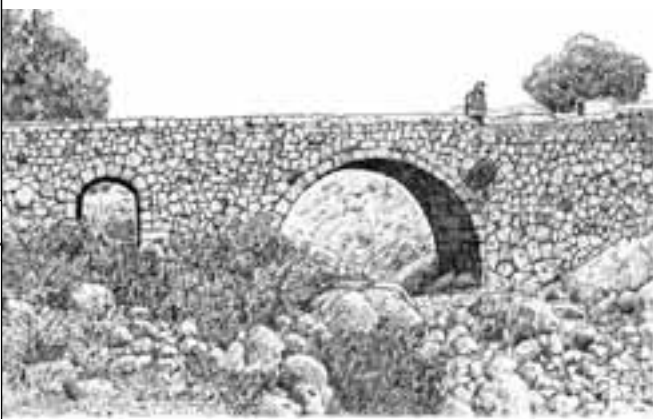
Anomena altres elements culturals que hagi conegut a altres excursions per la serra de Tramuntana i explica la seva funció.

.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

Unitat didàctica 6: la Trapa avui: cap a una gestió sostenible

La compra de la finca per part del GOB

(i) 45

(i) L'any 1980 el Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB) preocupat per la manca d'espais públics i per una possible parcel·lació de la finca, adquirí la Trapa a la família Casasayas amb fons propis i mitjançant una subscripció popular. La Trapa ha canviat d'usos, i es dedica principalment a la conservació de la naturalesa, la investigació, l'excursionisme i l'educació ambiental.

Cerca informació sobre el GOB i les seves activitats. I digues el nom de 5 campanyes ecologistes en defensa d'espais naturals de Mallorca.

L'incendi i els seus efectes

(i) 46

(i) A principis de juny de 1994 s'originà a les muntanyes d'Andratx en un dia molt ventós un terrible incendi que destruï en total més de 1.500 hectàrees de boscos i garrigues (incloent-hi les 75 hectàrees de la Trapa). Per fer-te una idea de les dimensions de l'incendi has de saber que una hectàrea es correspon amb un camp de futbol.

Observa aquestes dues fotografies de la Trapa: la primera es féu abans de l'incendi i l'altra després.

Descriu breument cada imatge.

Quines diferències observes?

Quins sons i sensacions et suggereixen?

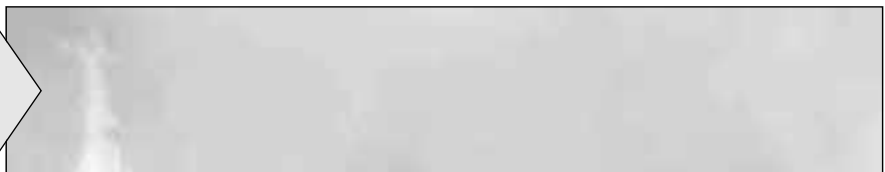
.....
I finalment, les hectàrees cremades de la finca de la Trapa, a quants de camps de futbol equivalen?

Quins efectes tingueren els incendis sobre el sòl, la vegetació i la fauna? Llegeix les conseqüències de l'incendi de la Trapa enumerades a continuació i classifica-les segons afectin al sòl, la vegetació, la fauna o al patrimoni cultural:

- ▶ Mort d'animals
- ▶ Pèrdua de vegetació
- ▶ Esbucament de marges
- ▶ Increment de la població de cabres
- ▶ Reducció de la biodiversitat
- ▶ Erosió de la pista forestal
- ▶ Esbucament de font de mina
- ▶ Pèrdua de terra
- ▶ Pèrdua de zona boscosa
- ▶ Desplaçament d'animals a altres zones en recerca d'aliment

Efectes de l'incendi sobre el sòl

Efectes de l'incendi sobre la vegetació

Efectes de l'incendi sobre la fauna

Efectes de l'incendi sobre el patrimoni cultural

 48

 Després de l'incendi que afectà a la Trapa es produïren fortes pluges i inundacions. Les pluges tingueren efectes greus sobre la finca, l'aigua torrencial erosionà els costers i se'n dugué molta de terra cap al torrent i la mar.

Posa exemples d'efectes de les pluges torrencials sobre les persones i sobre la natura i fes propostes per reduir el risc d'inundacions.

 49

Imagina't que ets el propietari de la Trapa. Després de l'incendi de 1994 tens dues opcions per intentar recuperar el bosc cremat: retirar la fusta cremada o no fer-ho. Hauràs de decidir la millor opció des del punt de vista ambiental.

 50

Com a visitant d'una zona cremada també pots contribuir a la seva recuperació. Elabora una llista d'accions que puguis fer a favor de la recuperació de la Trapa.

.....
Les plagues forestals

 51

 Un altre problema ambiental que afecta a la vegetació de la Trapa són les plagues. Tenint en compte que una plaga és la *l'increment d'éssers vius, animals o vegetals que afecten la salut de les persones o d'animals i plantes*, cerca informació sobre les plagues forestals de la Trapa, que són la processionària o cuca del pi (*Thaumetopoea pityocampa*) i l'escarabat perforador del pi (*Tomicus destruens*).

Investiga el cicle biològic de la processionària i de l'escarabat perforador del pi, com afecten els pinars i com es poden combatre.

 (52)

Anomena les tres plagues que afecten negativament la recuperació de la vegetació de la Trapa. Descriu com són els animals que constitueixen una plaga, els seus rastres que has observat durant la visita. I respon a la pregunta: com pots saber si un pinar està afectat per aquestes plagues?

(53)

La vegetació de la Trapa i de la serra de Tramuntana tenen un problema comú: les cabres assilvestrades. Es tracta d'una espècie domèstica duita pels primers pobladors i que, amb el temps, s'assilvestrà. És, per tant, un animal que cal gestionar. La gestió d'aquest animal podria consistir a controlar-ne les poblacions, ja que l'excés d'individus arriba a ser perjudicial per als boscos i es du a terme una autèntica devastació.

Llegeix atentament l'article de diari (pàg. següent) sobre el control de les cabres salvatges i respon a les següents qüestions:

Què es proposa fer amb l'excedent de cabres?

.....

Per què es proposa eliminar les cabres salvatges?

.....

Estàs d'acord amb la proposta del portaveu del GOB?

.....

Quina seria la teva proposta?

.....

.....

El GOB està d'acord amb el decret del Govern per eliminar 28.500 cabres i li exigeix que iniciï ja les batudes.

Això no obstant, els ecologistes dubten què els mitjans dissenyats per Medi Ambient per acabar amb l'excés de bòvids siguin viables.

PEDRO AGUILÓ MORA

PALMA.- Després de discrepar durant mesos en matèria de carreteres i territori, en dos dies les cabres han posat d'acord el Govern i el GOB.

A declaracions a *EL MUNDO/El Día de Baleares*, el portaveu del grup ecologista, Antoni Muñoz, reconegué que a les serres de Mallorca existeix un sobrant de 28.500 cabres, alhora que demanà que l'Administració autonòmica actuï immediatament per (mai millor dit), posar límit a aquesta problemàtica.

Cal recordar, que tal i com ha publicat aquest diari a les seves dues darreres edicions, la proliferació indiscriminada de cabres salvatges i assilvestrades a les muntanyes de Tramuntana i Artà, provoca la degradació de la seva coberta vegetal. Així, per pal·liar la desertització de les àrees naturals anteriorment esmentades, la Conselleria de Medi Ambient, en col·laboració amb el seu òrgan homòleg al Consell de Mallorca, organitzarà caceres turístiques per batre el

superàvit de cabres que dia a dia fa malbé els ecosistemes dels cims insulars.

Això no obstant, malgrat que el GOB admet que s'ha d'acabar el més aviat possible amb els 28.500 bòvids que sobren a Mallorca, el que qüestionen els ecologistes són els mètodes elegits pel Govern per assolir aquest objectiu.

Antoni Muñoz qüestionà la viabilitat del projecte dissenyat pel Govern que preveu l'eliminació dels milers de cabres mitjançant el desenvolupament d'un projecte turístic alternatiu que atregui a l'Illa afeccionats de tot el món a la caça major.

El portaveu dels ecologistes justificà el seu escepticisme i assenyala que no tots els bòvids que han de ser abatuts són bocs (cabres mascles) i en conseqüència no tots els caps estan catalogats com a trofeus de caça major.

En aquest sentit, Muñoz aclarí que la gran majoria de caps caprins que pasturen per les serres de Tramuntana i Llevant es tracta de cabres domèstiques assilvestrades.

Ramat assilvestrat

Per una altra banda, el del GOB precisà que pràcticament la totalitat de les cabres que l'executiu balear pretén utilitzar com a reclam turístic per organitzar caceres habiten a finques privades, per la qual cosa Antoni Muñoz advertí que «no s'ha de donar per fet» que tots els propietaris d'aquestes finques s'acolliran al programa de turisme cinegètic que pretén impulsar el Govern.

Així mateix, el representant del col·lectiu ecologista tornà a reincidir en la necessitat d'iniciar urgentment l'eliminació de l'excés caprí, encara que recordà que no

és la primera vegada que el GOB denuncia aquesta problemàtica que fins ara no ha estat resolta. Muñoz sostení que la urgència en les actuacions d'extinció ve donada per la ràpida reproducció que experimenta la cabanya bòvida silvestre.

Finalment, el portaveu del Grup d'Ornitologia Balear (GOB), envià un avís tant al Govern com al Consell que l'eliminació a curt termini de 28.500 cabres requerirà la dotació i inversió d'enormes recursos humans, però sobretot, financers.

La gestió sostenible de la finca

54

(i) Després del greu incendi que afectà a la Trapa, tots els esforços es dirigiren a recuperar la vegetació de la finca amb diferents actuacions. El principal criteri que es tingué en compte abans d'intervenir fou fer-ho només allà on fos necessari, és a dir, a les zones on la regeneració natural no era possible, bé per erosió i manca de terra, bé per pendent... Es realitzaren diferents accions de sembra i de plantació de diferents espècies ja existents anteriorment a la Trapa.

Coneixes la diferència existent entre sembrar i plantar?

.....

.....

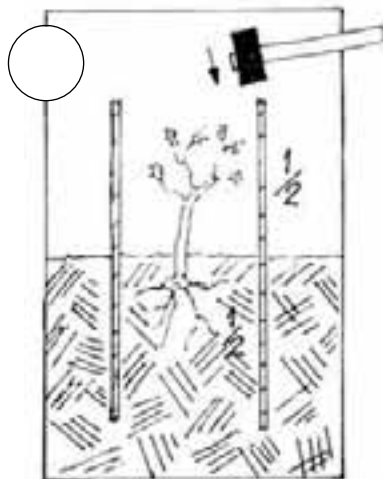
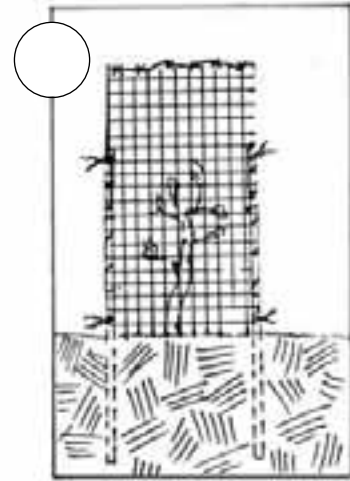
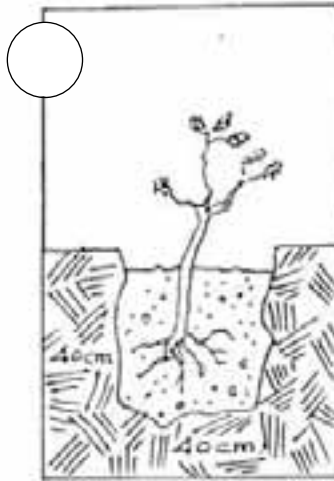
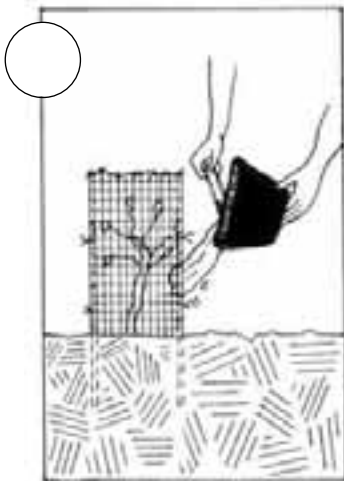
D'aquestes espècies, quines creus que se sembraren o plantaren a la Trapa:

espècie	sí	no	raona la teva resposta
estepa blanca			
alzina			
coscoll			
bàlsam			
pi canari			
pi blanc			
pi ver			
canyaferla			
romaní			
càrritx			
arbocera			
saladina			
tamarell			
garballó			
gatova			
figuera			
garrover			

55

(i) Des de 1997 milers d'infants i joves de centres educatius de tot Mallorca han participat en la recuperació forestal de la Trapa plantant un arbre o arbust.

Els dibuixos representen el material que has de menester i les passes que has de seguir per plantar un arbre, però es troben desordenades, seria capaç d'ordenar-los i d'explicar les accions que has de fer?

56

(i) Moltes de les actuacions duites a terme en els darrers anys a la Trapa tenen a veure amb la prevenció d'incendis. En aquesta tasca tenen un paper protagonista en Pep i na Peluda, els ases de la Trapa. S'han condicionat diversos tancats perquè puguin pasturar i realitzar la seva funció preventiva.

Enumera les mesures de prevenció d'incendis desenvolupades a la Trapa. Digue's altres mesures de prevenció.

.....

.....

.....

.....

57

Actualment les cases de la Trapa es troben en obres. La reconstrucció de les cases es fa amb criteris ecològics (evitant materials d'obra contaminants, especialment el pvc, un tipus de plàstic); es fan servir materials de construcció del mateix entorn de la Trapa (pedres, argila...); s'apliquen tècniques de construcció tradicional (pedra en sec i morter de calç); s'aixequen les parets amb el gruix suficient perquè compleixin la funció d'aïllament tèrmic. L'ús de l'aigua i de l'energia també serà respectuós amb el medi ambient. L'energia s'obtindrà mitjançant la instal·lació de plaques solars, l'aigua provindrà de la captació d'aigües pluvials de les teulades, escorrenties del camí i de les fonts, i només es farà servir per a usos estrictament necessaris. L'aigua bruta es depurarà a devora les cases mitjançant una depuradora vegetal. El plantejament quant als residus serà de reduir-los, a fi de produir la menor quantitat de fems possible. Els residus sòlids que es produeixin seran separats, es reutilitzaran i reciclaran. Les sobres dels menjars es faran servir per elaborar compost.

Després de llegir el text sobre el futur de la finca, series capaç de dibuixar la Trapa del futur i afegir tot allò que trobis que podria ser interessant que hi hagués a la finca. Creus que el futur de la Trapa serà respectuós amb el medi ambient? Raona la teva resposta.

.....

.....

.....

.....

.....

GLOSSARI

ANEI: Figura legal de protecció urbanística que vol dir Àrea Natural d'Espècial Interès.

Arbre: Vegetal llenyós d'uns cinc metres d'alçada amb una tija simple anomenada *tronc*, que en un moment determinat es ramifica i forma una capçada, d'un creixement en espessor considerable.

Arbres singulars: Arbres que es troben catalogats i protegits perquè tenen un valor patrimonial o un significat cultural d'una transcendència notable. Se tracta d'individus de característiques o edat extraordinàries, o que per la seva ubicació o altres característiques han estat coneguts i estimats pels pobles de les Illes Balears. Molts es coneixen amb un nom propi.

Arbust: Vegetal llenyós de menys de cinc metres d'alçada, que es ramifica a partir de diversos troncs, sense que cap d'ells esdevingui predominant.

Assilvestrat: Dit de l'animal domèstic que ha fugit i s'ha tornat salvatge.

Biodiversitat: Conjunt de plantes, animals, microorganismes i altres éssers vius que constitueixen la varietat de la vida a la Terra. Equival a diversitat biològica.

Cadena alimentària, cadena de nutrició o tròfica: Conjunt de relacions de producció i d'obtenció d'aliments que s'estableix entre els diferents organismes d'un ecosistema.

Campanya reivindicativa: Conjunt d'actuacions que es fan per reclamar una cosa dins un període determinat de temps.

Corsari: Persona que comandava una nau armada en cors. Cors: Campanya naval empresa per particulars contra naus enemigues, proveïts d'una patent o una autorització del seu govern.

Ecologisme: Conjunt de corrents ideològics, molt diversos, que tenen en comú la voluntat d'assolir una societat basada en els principis de l'ecologia concebuda com a ciència global.

Ecosistema: Sistema interactiu que engloba la comunitat d'éssers vius i el seu medi físic abiòtic. El medi abiòtic inclou els components no vius com el sòl, l'aire, l'aigua, la temperatura, la llum i la precipitació, entre d'altres.

Endemisme: Vegetal o animal de distribució restringida, els individus del qual viuen exclusivament dins els límits d'un territori determinat.

Espai natural: Medi poc transformat per l'activitat humana.

EUREL: Xarxa Europea de Reserves Naturals Privades.

Fauna: Conjunt d'espècies animals que habiten un territori determinat, en estat salvatge i perfectament adaptades al medi ambient que les envolta.

Flora: Conjunt d'espècies vegetals que creixen espontàniament en una regió o territori.

Font: Indret on l'aigua subterrània brolla o surt a la superfície de la terra.

Garriga: Comunitat vegetal constituïda per plantes adaptades al clima sec i poc plujós.

Gestió ambiental: Conjunt d'estratègies i instruments (polítics,

legislatius, financers, tècnics i tecnològics, etc) dirigits a la realització de determinats objectius referits a l'ús de l'aigua, energia, residus, atmosfera, etc.

GOB: Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa. És un grup ecologista de l'àmbit de les Illes Balears, que té com a objectius l'estudi, la divulgació i la defensa del medi ambient.

Infralitoral: És la zona costanera que es troba permanentment submergida. El seu límit inferior se situa a la profunditat on arriba la llum amb suficient intensitat perquè les plantes marines facin la fotosíntesi.

Hàbitat: Conjunt de condicions ambientals en què es desenvolupa la vida d'un ésser viu o d'una comunitat vivent (*veure medi*).

Herba: Planta sense teixits llenyosos, poc consistent.

LEN: Llei d'Espais Naturals de les Illes Balears. Estableix una llista de zones naturals amb elevats valors naturals i culturals, sotmeses a una sèrie de restriccions per edificar i construir.

Litoral: Franja de costa en contacte amb la terra i la mar.

Manifestació: Demostració col·lectiva en la que participen persones per expressar les seves idees, desitjos o sentiments a favor d'una opinió o d'una reivindicació.

Mapa: Representació gràfica plana de la superfície de la Terra, o d'una porció d'aquesta, segons una escala i una projecció donades.

Marjada: Porció de terreny limitada

per un marge o pared de pedra.

Medi: Conjunt de condicions ambientals que constitueixen el marc de l'existència d'un ésser viu o d'una comunitat vivent (*veure hàbitat*).

Mediolitoral o mesolitoral: És la zona de costa que queda submergida temporalment pel moviment de les ones. És un medi menys rigorós que el supralitoral, perquè té majors disponibilitats d'aigua, encara que també manté oscil·lacions ambientals (de temperatura i salinitat).

Mina: Excavació subterrània feta per captar i conduir aigua.

Naturalista: Persona amb interès i afició per conèixer la naturalesa.

Nivells tròfics: Relacions d'alimentació que s'estableixen entre els éssers vius.

Ornitologia: branca de la zoologia que estudia les aus.

Parc Natural: Espai natural protegit per conservar els seus importants valors naturals, culturals i paisatgístics i fer compatible aquesta conservació amb l'aprofitament ordenat dels seus recursos i amb l'activitat dels seus habitants.

Plantar: Ficar en la terra un brot o esqueix perquè hi arrel·li.

Plaga: Augment excessiu d'éssers vius que provoca la mort i destrucció d'altres éssers vius.

Piràmide ecològica: Triangle dividit en diferents pisos, que representa els éssers vius de cada nivell tròfic d'un ecosistema.

Pirata: Individu que dirigeix la tripulació -o que en forma part- d'una

embarcació dedicada a capturar altres embarcacions per tal de robar-hi.

Posidònia: Planta submarina superior (amb flor i fruit), pròpia de la Mediterrània que forma boscos marins i que és indispensable per a la fauna i la vida marines.

Reforestació: Acció de repoblar un lloc amb espècies vegetals.

Regeneració natural: És la capacitat que té la vegetació de recuperar-se, sense necessitat de la intervenció humana, que es produeix habitualment després d'un incendi.

Reivindicació: Acció de reclamar alguna cosa.

Relleu: Conjunt de formes (muntanya, turó, altiplà, plana, delta, etc) que caracteritzen la superfície de la terra.

Reserva biològica: Espai natural de gran interès científic, la protecció de la qual es fa per a preservar íntegrament el conjunt d'ecosistemes naturals que conté o d'alguna de les seves parts.

Refugi de caça: És una figura establerta per la Llei de Caça per tal de possibilitar la creació d'àrees on, mitjançant la prohibició de l'exercici de la caça, les espècies caçables es puguin recuperar de forma natural.

Sembrar: Escampar o dipositar una llavor d'un vegetal en la terra preparada per a rebre-la, perquè hi neixi.

Sostenibilitat: Meta o horitzó cap al qual es dirigeixen les accions incloses dins el desenvolupament sostenible.

Sostenible: Desenvolupament que satisfà les necessitats de la generació

present sense comprometre la capacitat de les generacions futures per satisfer les seves pròpies necessitats.

Supralitoral: És la zona costanera més allunyada de la mar, poc adequada per a l'assentament de la vida per l'escassetat d'humitat, que només arriba esporàdicament (en forma de rosada marina i d'esquitxos de les ones) i a les grans oscil·lacions de temperatura i de salinitat.

Subscripció popular: campanya de captació de suports particulars, que en el cas de La Trapa foren donatius econòmics que serviren per comprar-la.

Tija: Part d'un vegetal que té com a principals funcions mantenir elevades les fulles i servir per al transport de substàncies al llarg del vegetal.

Topònim: Nom de lloc.

Urbanització: Terreny on es fan les operacions necessàries (traçat de carrers, clavegueram, xarxa elèctrica, etc) per a poder edificar-hi un nucli de població.

Vegetació: Conjunt de plantes que creixen en una regió o en un indret determinats.

Xarxa tròfica o alimentària: Conjunt de dues o més cadenes alimentàries que estan interconnectades.

ZEPA: Zones d'Espècial Protecció per a les Aus. Tenen la funció d'assegurar la supervivència i la reproducció de les aus.

